

LA FEL CA ÎNTOTDEAUNA

Editura ap!

(ACT și Politon)

Str. Înclinată, nr. 129, Sector 5, București, România, C.P. 050202.

tel: 0751.066.694, e-mail: office@actsipoliton.ro

www.actsipoliton.ro

Same As Ever

Copyright © 2023 by Morgan House!

This edition published by arrangement with Portfolio, an imprint of Penguin Publishing Group,
a division of Penguin Random House LLC

© 2024 Editura ACT și Politon pentru prezenta ediție românească

Traducător: **Mihaela Ioncescu**

Redactor: **Camelia Zara**

Corector: **Iulia Nedea**

Tehnoredactor: **Teodora Vlădescu**

Coperta: **Alexandra Ilie**

Copyright Manager: **Andrei Popa**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HOUSEL, MORGAN

La fel ca întotdeauna / Morgan House! ; trad.: Mihaela Ioncescu. - București : ACT și Politon, 2024

ISBN 978-630-303-318-1

I. Ioncescu, Mihaela (trad.)

159.9

AVERTISMENT: Distribuirea, copierea sau piratarea în orice fel a acestei cărți nu este pedepsită numai prin lege, dar contravine și tuturor normelor și principiilor etice și sănătoase pe care un astfel de titlu le promovează. Ce fel de efect va avea energia pe care vreți să o transmiteți mai departe, dacă aceasta vine prin furt, ilegalitate și lipsă de respect față de autor și față de toți cei care au contribuit la crearea acestei cărți, astfel ca ea să ajungă la dumneavoastră? Împărtășiți cu ceilalți informațiile importante, valorile și lecțiile pe care le-ați aflat din acest material, într-un mod corect și responsabil.

MORGAN HOUSEL

La fel ca întotdeauna

Un ghid despre ceea ce
nu se schimbă niciodată

Traducere din limba engleză de
Mihaela Ioncelescu

ap!
act și politon

Pentru cei rezonabil de optimiști

„Viața noastră este la fel ca întotdeauna... Încă dăinuie aceleași procese psihologice și fiziologice proprii omului de sute de mii de ani.”¹

– CARL JUNG

„Înțelepții fiecărei epoci au spus mereu același lucru, în vreme ce nătângii, care formează întotdeauna imensa majoritate, s-au comportat în felul lor la fel, făcând exact opusul.”²

– ARTHUR SCHOPENHAUER

„Istoria nu se repetă niciodată; omul o face mereu.”

– VOLTAIRE

„Am învățat un truc important: ca să-ți dezvolți calitatea de a anticipa, trebuie să exersezi privirea retrospectivă.”³

– JANE MCGONIGAL

„Morții îi depășesc numeric pe cei vii... cu 14 la 1, iar noi ignorăm experiența acumulată de uriașa majoritate a omenirii pe riscul nostru.”⁴

– NIALL FERGUSON

23 de povestioare despre lucruri care nu se schimbă niciodată

Introducere

Micile legi ale vieții 13

Atârnăm de un fir de păr

Știm de unde venim, dar habar nu avem
încotro ne îndreptăm. 17

Riscul este ceea ce nu vezi

Ne pricepem foarte bine să prezicem viitorul,
cu excepția surprizelor, care, de obicei,
sunt tot ce contează. 29

Așteptări și realitate

Prima regulă a fericirii înseamnă așteptări reduse. 39

Minți bune

Oamenii care privesc lumea într-un mod unic,
care îți place, privesc lumea și într-un mod unic,
care nu o să-ți placă. 51

Cifre nebunești

Oamenii nu își doresc acuratețe.
Își doresc certitudine. 60

Cea mai bună poveste câștigă

Poveștile sunt întotdeauna mai puternice
decât statisticile. 73

Ce nu se poate estima

Lumea este condusă de forțe care nu pot fi măsurate. 85

Liniștea sădește semințele nebuniei

Nebunia nu înseamnă distrugere.
Nebunia înseamnă normalitate;
dincolo de limita nebuniei este normalitate. 97

Prea mult, prea devreme, prea repede

O idee bună dusă la extrem devine o idee groaznică. 108

Atunci când apare magia

Stresul îți canalizează atenția într-un fel
în care vremurile bune nu o pot face. 116

Tragedii peste noapte și miracole pe termen lung

Veștile bune vin prin acumulare, ceea ce necesită
întotdeauna timp, pe când veștile rele vin dintr-o
pierdere a încrederii sau dintr-o eroare catastrofală
care se poate petrece într-o clipită. 130

Minuscul și magnific

Când lucrurile mici se acumulează
și devin lucruri extraordinare. 137

Euforie și disperare

Progresul are nevoie ca optimismul
și pesimismul să coexiste. 144

Victimele perfecțiunii

Există un avantaj enorm în a fi puțin imperfect. 152

Se presupune că ar trebui să fie greu

Tot ce merită să obții vine cu puțină suferință.

Secretul este să nu o bagi în seamă. 160

Continuă să alergi

Cele mai competitive avantaje

dispar în cele din urmă. 169

Minunile viitorului

Întotdeauna avem senzația că rămânem

în urmă și este ușor să neglijăm

potențialul noilor tehnologii. 178

Mai greu decât se vede și mai puțin distractiv decât pare

„Jarba vecinului este întotdeauna mai verde

fiindcă este fertilizată cu rahat”. 185

Stimulentele: cea mai puternică forță din lume

Stimulentele nebunești duc

la un comportament nebunesc. Oamenii pot fi împinși

să justifice și să apere aproape orice. 190

Acum înțelegi

Nimic nu este mai convingător

decât experiența nemijlocită. 198

Orizonturi de timp

Să spui: „Îmi iau angajamentul pe termen lung” este

ca și cum ai sta la poalele Muntelui Everest,

ai arăta spre vârf și ai spune: „Acolo vreau să ajung”.

Minunat. Acum urmează testul. 205

Când te străduiești prea mult

Nu se câștigă puncte pentru dificultate. 211

Rănilor se vindecă, cicatricile rămân

Ce experiențe ai trăit spre deosebire de mine care te determină să crezi ceea ce crezi? Și oare aș privi lumea la fel ca tine dacă aș fi trăit experiențele tale? 220

Întrebări 229

Mulțumiri 232

Note 235

Introducere

Micile legi ale vieții

O dată, am luat prânzul cu un apropiat al lui Warren Buffett. Acest tip – îl vom numi Jim (nu este numele lui adevărat) – mergea cu mașina prin Omaha, Nebraska, împreună cu Buffett, pe la sfârșitul anului 2009. Economia globală era paralizată la vremea aceea, iar Omaha nu făcea excepție. Magazinele se închideau, afacerile dădeau faliment.

Jim i-a spus lui Warren:

— Totul merge foarte prost acum. Cum își va mai reveni economia din starea asta?

— Jim, știi care a fost cel mai bine vândut baton de ciocolată în anul 1962? I-a întrebat la rândul lui Warren.

— Nu, a răspuns Jim.

— Snickers, a spus Warren. Și știi care este cel mai bine vândut baton de ciocolată astăzi?

— Nu, a răspuns Jim.

— Snickers, a spus Warren.

Apoi s-a lăsat tăcerea. Aici s-a încheiat discuția.

Această carte conține povestiri despre ceea ce nu se schimbă niciodată într-o lume în continuă schimbare.

Istoria este plină de surprize pe care nimeni nu le-a anticipat. Dar este plină și de foarte multe învățături atemporale.

Dacă ai călători în timp în urmă cu 500 de ani sau peste 500 de ani de acum înainte, ai fi uimit să vezi cât de mult s-au schimbat tehnologia și medicina. Ordinea geopolitică nu ar avea niciun înțeles pentru tine. Limba și dialectul s-ar putea să-ți pară complet străine.

Însă ai observa că oamenii cad pradă lăcomiei și fricii la fel cum se întâmplă și în lumea noastră actuală.

Ai observa că oamenii sunt influențați de risc, invidie și afiliții tribale într-un mod care îți e cunoscut.

Ai observa un exces de încredere și o lipsă de perspectivă care ți-ar aminti de comportamentul de astăzi al oamenilor.

Ai descoperi oameni care caută secretul unei vieți fericite și care încearcă să găsească certitudini când nu există niciuna, într-un mod la care te poți raporta cu totul.

Dacă ai ajunge într-o lume necunoscută, te-ai opri câteva minute să observi cum se comportă oamenii și ai spune: „O, am mai văzut asta. Așa se întâmplă mereu”.

Schimbarea ne captează atenția pentru că este surprinzătoare și ne entuziasmează. Însă comportamentele care nu se schimbă reprezintă cea mai puternică lecție a istoriei, pentru că ele ne arată ce ne rezervă viitorul. Viitorul tău. *Viitorul tuturor*. Indiferent cine ești, de unde vii, câți ani ai sau câți bani câștigi, comportamentul uman îți oferă lecții atemporale, care sunt cele mai importante lucruri pe care le poți învăța vreodată.

Ideea este simplă, însă foarte ușor de trecut cu vederea. Și odată ce ai prins-o, vei reuși să îți înțelegi mai bine propria viață,

să pricepi motivul pentru care lumea este așa cum este și te vei simți mult mai liniștit cu privire la ce îți rezervă viitorul.

Fondatorul companiei Amazon, Jeff Bezos, a spus odată că este mereu întrebat ce anume se va schimba în următorii 10 ani. „Aproape niciodată nu sunt întrebat: «Ce nu se va schimba în următorii 10 ani?»” a spus el. „Și vă asigur că a doua întrebare este cea mai importantă dintre cele două.”¹

Lucrurile care nu se schimbă niciodată sunt importante, deoarece poți fi sigur că vor modela viitorul. Bezos a spus că este imposibil să își imagineze un viitor în care clienții Amazon să nu își dorească prețuri scăzute și livrare rapidă, așa că a investit enorm în această direcție.

Aceeași filosofie funcționează în aproape toate domeniile vieții.

Nu știu cum se va comporta bursa anul viitor (sau în oricare alt an). Dar sunt foarte sigur în ce privește înclinația spre lăcomie și teamă, care nu se schimbă niciodată. Prin urmare, acestea sunt lucrurile la care mă gândesc.

Nu știu cine va câștiga următoarele alegeri prezidențiale. Dar știu sigur că atașamentul oamenilor față de identitatea tribală le influențează gândirea, care este aceeași în ziua de astăzi cum era și în urmă cu o mie de ani și cum va fi peste alți o mie de ani.

Nu știu să îți spun care sunt companiile care vor domina următorul deceniu. Dar pot să îți spun că liderii de afaceri vor lăsa succesul să li se urce la cap, vor deveni leneși și se vor culca pe lauri, ajungând în cele din urmă să își piardă avantajul competitiv. Povestea asta nu s-a schimbat de sute de ani și nici nu se va schimba vreodată.

Filosofii discută de secole întregi despre faptul că viața noastră se poate desfășura într-o infinitate de moduri și că, întâmplător, trăim doar o anumită versiune. Este un gând nebunesc, care duce

la întrebarea: Ce ar rămâne adevărat în *fiecare versiune imaginabilă* a vieții tale, nu doar în cea prezentă? Este limpede că adevărurile universale sunt cele mai importante lucruri asupra cărora trebuie să te concentrezi, pentru că ele nu se bazează pe soartă, noroc sau întâmplare.

Antreprenorul și investorul Naval Ravikant o spune în felul următor: „Dacă ar exista o mie de universuri paralele, ai vrea să fii bogat în nouă sute nouăzeci și nouă dintre ele. Nu vrei să fii bogat în cele cincizeci în care ai avut noroc, așa că trebuie să eliminăm acest factor. [...] Eu vreau să trăiesc în așa fel încât, dacă viața mea s-ar derula de o mie de ori, eu, Naval, să am succes de nouă sute nouăzeci și nouă de ori”².

Despre asta este vorba în cartea de față: Dacă ar exista o mie de universuri paralele, ce anume ar fi adevărat în fiecare dintre ele?

Fiecare dintre următoarele 23 de capitole poate fi citit independent, prin urmare, nu contează dacă alegi să le citești pe sărite. Ceea ce au în comun este încrederea mea că fiecare dintre aceste subiecte va fi la fel de relevant și peste sute de ani, așa cum a fost și în urmă cu sute de ani.

Niciunul dintre capitole nu este lung și poți să îmi mulțumești pentru asta. Multe dintre ele au apărut pe blogul meu de pe platforma Collaborative Fund, unde scriu despre intersecția dintre bani, istorie și psihologie.

Primul capitol arată cât de fragilă este lumea, printr-o poveste personală despre cea mai înfricoșătoare zi din viața mea.

Atârnăm de un fir de păr

Știm de unde venim, dar habar nu avem
încotro ne îndreptăm.

O lecție importantă pe care ne-o oferă istoria este să ne dăm seama în ce măsură lumea atârnă de un fir de păr. Unele dintre cele mai mari și mai importante schimbări din istorie s-au produs în urma unei întâlniri sau decizii întâmplătoare, imprevizibile și necugetate, care a creat ceva magie sau a adus haosul.

Autorul Tim Urban scria la un moment dat: „Dacă ai merge înapoi în timp, înainte de a te naște, ai fi îngrozit să faci orice, pentru că ai ști că și cele mai neînsemnate schimbări făcute în prezent pot avea un impact major asupra viitorului”¹.

Un adevăr tulburător.

Permite-mi să îți spun o poveste personală despre cum am devenit interesat de acest subiect.

În copilărie, participam la competiții de schi în Lake Tahoe. Făceam parte din echipa de schi Squaw Valley, care a reprezentat centrul vieții mele timp de un deceniu.

Echipa noastră era compusă din 12 membri. La începutul anilor 2000, eram adolescenți și cei mai mulți dintre noi ne petrecuserăm împreună o bună parte din viață. Schiam șase zile pe săptămână, zece luni pe an, călătorind în jurul lumii, oriunde găseam zăpadă.

Nu eram apropiat de mulți dintre ei – petreceam prea mult timp împreună și ne încăieram ca șoarecele și pisica. Însă patru dintre noi am devenit prieteni de nedespărțit. Aceasta este povestea a doi dintre acei prieteni: Brendan Allan și Bryan Richmond.

Pe 15 februarie 2001, echipa noastră tocmai se întorsese de la o competiție în Colorado. Zborul de întoarcere a fost întârziat pentru că Lake Tahoe fusese lovit de un viscol extrem de puternic chiar și pentru zona aceea.

Nu poți să schiezi atunci când se așterne un strat nou de zăpadă: pentru asta e nevoie de zăpadă înghețată. Prin urmare, antrenamentul a fost anulat, iar eu, Brendan și Bryan ne-am pregătit pentru o săptămână de ceea ce noi numeam „schi liber”: adică să schiem pe ici, pe colo și să ne distrăm fără reguli.

La începutul lunii, în zona Tahoe se așternuseră câțiva metri de zăpadă ușoară și pufoasă, așa cum se întâmplă pe timp de ger. Viforul care a lovit la mijlocul lunii februarie era diferit. Era cald – abia dacă atingea punctul de îngheț – și puternic, lăsând în urmă un metru de zăpadă grea și apoasă.

Atunci nu ne-am gândit, însă combinația dintre zăpada grea așternută peste zăpada pufoasă creează condițiile perfecte pentru o avalanșă. O bază de zăpadă ușoară, care are deasupra un strat compact, este o suprafață incredibil de fragilă și predispusă la alunecare.

Stațiunile de schi se pricep destul de bine să protejeze turiștii de avalanșe, închizând majoritatea părților periculoase și folosind

explozibil pentru a declanșa intenționat avalanșele în timpul nopții, înainte de sosirea acestora la prima oră a dimineții.

Dar dacă schiezi în afara perimetrului permis – strecurându-te pe sub panglicile care marchează trecerea oprită pentru a schia pe zăpada neatinsă din zona restricționată –, aceste măsuri nu-ți vor fi de niciun folos.

În dimineața zilei de 21 februarie 2001, eu, Brendan și Bryan ne-am întâlnit în vestiarul echipei de schi Squaw Valley, așa cum o făcuserăm de sute de ori până atunci. Ultimele cuvinte ale lui Bryan înainte să iasă din casă în acea dimineață au fost: „Nu-ți face griji, mamă, n-o să schiez în afara perimetrului permis”.

Însă, în clipa în care ne-am pus schiurile, exact asta am făcut.

Versantul posterior al Squaw Valley (acum se numește Palisades Tahoe), din spatele telescaunului KT-22, este o zonă muntoasă de circa un kilometru și jumătate, care desparte Squaw de stațiunea de schi Alpine Meadows.

Este o zonă minunată: pârtii largi și abrupte și curbe pentru slalom.

Înainte de 21 februarie mai schiasem pe aici probabil de vreo zece ori. Nu era unul dintre locurile în care mergeam des, pentru că ne lua prea mult timp. La capătul pârtiei, ajungeam pe un drum de țară, de unde trebuia să facem autostopul ca să ne întoarcem la vestiar.

Brendan, Bryan și cu mine am hotărât să schiem acolo în acea dimineață.

La câteva secunde după ce ne-am strecurat pe sub panglica ce marca trecerea interzisă, îmi amintesc că am fost prins într-o avalanșă.

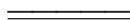
Nu mai trecusem niciodată prin așa ceva, însă a fost de neuitat. Nu am auzit și nici nu am văzut alunecarea de zăpadă. Pur și simplu mi-am dat seama brusc că nu mai sunt cu schiurile pe sol și că plutesc efectiv într-un nor de zăpadă. În astfel de situații nu mai deții controlul, pentru că nu mai ești tu cel care împinge zăpada ca să avansezi cu schiurile, ci zăpada te împinge pe tine. Cel mai bun lucru pe care îl poți face este să îți păstrezi echilibrul ca să rămâi în picioare.

Avalanșa a fost mică și a trecut repede.

— Ai văzut avalanșa? îmi amintesc că am întrebat când am ajuns la drum.

— Ha, ha, a fost grozavă, a răspuns Brendan.

N-am mai scos nicio vorbă despre asta cât am făcut autostopul și ne-am întors la vestiar.

Când am ajuns înapoi la Squaw, Brendan și Bryan au spus că vor să schieze din nou pe versantul din spatele telescaunului.

Nu știi de ce, dar eu n-am mai vrut să merg.

Însă mi-a venit o idee. Ei puteau să schieze, iar eu aveam să merg să îi iau cu mașina, ca să nu mai facă din nou autostopul.

Ne-am pus de acord asupra planului și ne-am despărțit.

După 30 de minute, am mers cu mașina la locul de unde trebuia să îi iau.

Nu se aflau acolo.

Am mai așteptat 30 de minute înainte să renunț. Dura aproximativ un minut să cobori panta pe schiuri, așa că mi-am dat seama că nu mai vin. M-am gândit că ajunseseră mai repede decât mine la vale și că plecaseră din nou cu autostopul.

M-am întors la vestiar, așteptându-mă să îi gădesc. Nu erau nici acolo. Am întrebat oamenii din preajmă. Nu îi văzuse nimeni.

Ceva mai târziu, în jurul orei 16.00, mama lui Bryan m-a sunat acasă. Îmi amintesc fiecare cuvânt.

— Salut, Morgan, Bryan nu s-a prezentat azi la lucru. Știi cumva unde este? a întrebat ea.

I-am spus adevărul.

— Azi-dimineață am fost să schiem pe versantul posterior al KT-22. El și Brendan au vrut să mai dea o tură, iar eu trebuia să îi iau cu mașina de pe drum. Însă nu erau acolo când am ajuns și nu i-am mai văzut de atunci.

— O, Doamne! a spus ea.

A închis telefonul.

Mama lui Bryan era la rândul ei o schioară expertă. Cred că în momentul acela și-a dat seama ce s-a putut întâmpla. La fel și eu.

Orele treceau și toată lumea a început să se îngrijoreze.

În cele din urmă, cineva a sunat la poliție și a raportat dispariția persoanelor. Dar poliția nu a luat problema în serios, sugerând că Brendan și Bryan s-au furișat ca să meargă la o petrecere.

Știam că nu au dreptate.

— Încălțăminteaa lor e aici, am spus, arătând spre bascheții lui Brendan și Bryan. Asta înseamnă că încă au schiurile în picioare. Și este ora 21.00. Gândiți-vă la asta. Este ora 21.00 și ei încă au clăpării în picioare.

În clipa aceea, toată lumea a privit în jur și a înțeles cât de gravă e situația.

În jurul orei zece, mi s-a spus să merg la Departamentul de Pompieri din Squaw Valley, unde se afla echipa locală de căutare și salvare.

Le-am explicat tot ceea ce am făcut împreună cu Brendan și Bryan în ziua aceea. Echipa de căutare a scos câteva hărți fotografice uriașe, care trebuie să fi fost făcute din elicopter. Le-am arătat locul exact pe unde am intrat în zona interzisă.

Le-am povestit despre mica avalanșă de dimineață. Imediat ce am menționat-o, mi-am dat seama că pun lucrurile cap la cap. Îmi aduc aminte că atunci când am terminat de vorbit, doi dintre salvamontiști s-au uitat unul la altul și au oftat.

În toiul nopții, cu ajutorul unor proiectoare uriașe și a unei echipe de câini de căutare, salvamontiștii au pornit în căutarea lui Brendan și Bryan.

Mai târziu, am aflat că imediat ce au intrat în zona interzisă unde le-am spus că am schiat, au descoperit urmele proaspete ale unei avalanșe recente. Urmele erau împrăștiate pe o suprafață uriașă, „ca și când s-ar fi rupt o jumătate de munte”, a spus unul dintre ei.

Era aproape miezul nopții când m-am întors cu mașina la vestiar. În parcare din Squaw Valley încap câteva mii de mașini. În momentul acela era aproape goală. Toată lumea plecase acasă, cu excepția a două mașini parcate una lângă alta: Jeepul lui Brendan și camioneta Chevy a lui Bryan.

Am încercat să dorm pe o bancă din vestiar, însă n-am putut să închid ochii. Mă gândeam că Brendan și Bryan aveau să năvălească pe ușă și că o să râdem de faptul că a trebuit să chem poliția ca să îi găsească.

La ora 9.00, vestiarul era plin cu alți schiori, părinți, prieteni și oameni din familie, toți dornici să dea o mână de ajutor.

Vestiarul se transformase într-o zonă de așteptare a rezultatului căutărilor.

M-am întins înapoi pe bancă și am adormit în sfârșit.

După câteva minute, m-am trezit în țipete, urlete și agitație.

Știam deja ce se întâmplase. Nu trebuia să-mi spună nimeni.

Am urcat la etajul doi al vestiarului, unde am văzut-o pe mama lui Bryan pe o canapea. De la ea venise țipătul.

— Îmi pare foarte rău, i-am spus, plângând în hohote.

Este greu să descriu un asemenea moment. Nu știam ce altceva să spun. Nici acum nu știu ce altceva să spun.

Câinii de căutare se opriseră într-un punct al zonei de avalanșă unde salvamontiștii i-au descoperit cu ajutorul sondelor pe Brendan și Bryan, îngropați sub doi metri de zăpadă.

S-au născut la o zi diferență unul de celălalt și au murit la trei metri distanță.

Mai târziu în acea zi, m-am dus la tata la serviciu. Voiam să fiu aproape de familia mea. A venit în parcare și mi-a spus:

— Niciodată n-am fost atât de fericit să te văd.

A fost singura dată în viața mea când l-am văzut plângând.

Până în clipa aceea, nu mă gândisem cât de aproape fusesem să împart aceeași soartă cu Brendan și Bryan.

Apoi, am început să mă întreb: De ce mă dusesem să schiez cu ei pe versantul posterior, în acea dimineață, după care am refuzat a doua tură, decizie care, aproape sigur, mi-a salvat viața?

M-am gândit de un milion de ori. Nu știu.

Nu știu.

Nu există nicio explicație.

Nu m-am gândit bine, nu am calculat pericolul, nu m-am consultat cu un expert, nu am cântărit argumentele pro și contra.

A fost o pură întâmplare, un noroc prostesc, care s-a dovedit cea mai importantă decizie din viața mea: mult mai importantă decât orice altă decizie intenționată pe care am luat-o sau pe care o voi lua vreodată.

Aceasta este povestea mea personală și poate că ai și tu una asemănătoare despre viața ta. Dar dacă ești atent, cred că vei observa că în mare parte istoria este aceeași.

Permite-mi să îți dau trei exemple ciudate care demonstrează cât de mult din lumea noastră de astăzi se bazează pe câteva aspecte minuscule la care nu te-ai gândi niciodată.

Bătălia de la Long Island a fost dezastruoasă pentru armata lui George Washington. Cei zece mii de soldați au fost zdrobiți de britanici și de flota lor de patru sute de corăbii.

Însă ar fi putut să fie mult mai rău. Ar fi putut să însemne sfârșitul Războiului de Independență.

Britanicii nu trebuiau decât să navigheze până la East River, iar soldații lui Washington, prinși la strâmtoare, ar fi fost distruși.

Însă acest lucru nu s-a întâmplat fiindcă vântul nu bătea din direcția potrivită și era imposibil să navigheze în amonte.

Istoricul David McCullough i-a spus la un moment dat jurnalistului Charlie Rose că, „dacă vântul ar fi bănut din direcția opusă pe 28 august [1776], cred că totul s-ar fi terminat pentru noi”².

— N-ar mai fi existat Statele Unite ale Americii dacă s-ar fi întâmplat asta? a întrebat Rose.

— Nu prea cred, a răspuns McCullough.

— Numai datorită vântului a fost schimbată istoria? a întrebat Rose.

— Absolut, a spus McCullough.

Nevoit să facă economii, căpitanul William Turner a închis cea de-a patra sală a cazanelor de pe giganticul vas cu aburi care naviga de la New York la Liverpool. Acea hotărâre avea să încetinească vasul, prelungind călătoria cu o zi: o neplăcere, însă merita să facă economie, în condițiile în care sectorul navelor de pasageri întâmpina dificultăți economice.

Nici el, nici altcineva nu a știut cât de fatidică avea să fie această hotărâre.

Din cauza acestei întârzieri, vasul lui Turner – *Lusitania* – avea să se găsească exact pe ruta unui submarin german.

Lusitania a fost lovită de o torpilă, omorând aproape 1200 de pasageri și devenind cel mai important factor care a impulsionat susținerea publică pentru intrarea Statelor Unite în Primul Război Mondial.

Dacă a patra sală a cazanelor ar fi fost în funcțiune, Turner ar fi ajuns la Liverpool cu o zi mai devreme, înainte ca submarinul german să intre în Marea Celtică, unde s-a intersectat cu *Lusitania*. Este foarte probabil ca vasul să fi evitat atacul. O întregă țară ar fi putut evita războiul care a marcat soarta secolului XX.³

Giuseppe Zangara era mărunțel, abia dacă avea 1,50 m. În 1933, în timpul unui miting politic în Miami, se urcase pe un scaun, fiindcă numai așa putea ținti cu pușca pe deasupra mulțimii.